

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Het belachelijke

En deze woorden schenen hun zotteklap en zij geloofden haar niet. Lucas 24 : 11.

Met hoeveel nadruk wordt dat ongeloof van de discipelen op de dag van Christus' opstanding naar voren gehaald.

Het sprekendst is wel het verhaal van Lucas. Hij gebruikt niet veel woorden. Hij zegt het heel kort, maar zo cru mogelijk: als de vrouwen bij de discipelen komen om hun te vertellen dat het graf leeg is en dat twee engelen van opstanding hebben gesproken, dan schijnen deze woorden hun zotteklap. De discipelen zeggen niet: zou het wel waar zijn? Kán het wel waar zijn? Nee, met één woord is de zaak voor hen afgedaan: gekkepraat; die vrouwen leuterden maar wat. Ze overwegen niet. Ze denken niet: misschien zit er toch wel wat in. Want het enige dat ze weten is: dit bestáát eenvoudig niet. Het is larie.

Hebben ze daarmee alleen het woord van de vrouwen als belachelijk afgewezen?

Maar wat hebben die vrouwen dan beleefd, die morgen? En wat hebben ze aan de discipelen verteld?

Ze hebben, tegen alle verwachting in, het graf leeg gevonden. En als ze, helemaal van hun stuk gebracht, niet weten wat ze er van denken moeten, ontdekken ze die engelen die vragen: wat zoekt gij de levende bij de doden? Jullie zoeken Jezus. Maar als je Hem zoekt, moet je hier niet zijn: bij de doden. Hoe kun je nu iemand die leeft op het kerkhof zoeken?

Dat is het onverwachte dus: Jezus leeft. Maar bij die boodschap laten de engelen het niet. Ze zeggen: dat hadden jullie toch ook wel kunnen weten? Denk maar eens aan wat Hij zelf nog gezegd heeft, toen Hij nog bij u was in Galilea: dat Hij moest overgeleverd worden in de handen der zondige mensen en dat Hij moest gekruisigd worden. En dat Hij moest ten derden dage opstaan. Zijn lijden heeft Hij genoemd, zijn kruis, zijn dood. Maar ook zijn opstanding. En van dat alles, ook van zijn opstanding, heeft Hij gezegd: dat moet. Dat kán niet anders.

Waarom kon dat niet anders? Christus zegt dat, later op de dag, zelf: O, onverstandigen en tragen van hart, dat ge niet gelooft alles wat de profeten gesproken hebben. Moest de Christus dit niet lijden om in zijn heerlijkheid in te gaan? En dan begint Christus bij Genesis en Hij eindigt bij Maleachi, en Hij legt hun uit wat in al de Schriften op Hem betrekking had.

Waarom moest de Christus lijden en zó verheerlijkt worden? Waarom kon dat niet anders? Wel, dat had de Schrift toch al gezegd. Dat had God toch de eeuwen door reeds betuigd: dat Hij het zó doen zou. Dat Hij geen andere verlossingsweg kende.

Daarom hadden die vrouwen dat ook moeten weten: dat op Christus' dood zijn opstanding volgen moest. Wat konden ze na het kruis dan nog anders verwachten dan een open graf? Wat hadden ze dan gedacht? Wat hadden ze dan gedacht van GOD?

En als de vrouwen dát gehoord hebben, dan vertellen ze dát ook aan de discipelen. Lucas zegt dat nadrukkelijk: ze herinneren zich nu Jezus' woorden en, teruggekeerd van het graf, boodschappen ze dit alles aan de discipelen. Dit alles. Niet alleen dat het graf leeg was. Niet alleen dat woord van de engelen: Hij is opgewekt. Maar ook dat andere: dat het zo moest. En dat Christus dit immers zelf al gezegd had, toen Hij nog bij hen was. En dat God zelf dit alles immers al gezegd had in de boeken van het oude testament.

Dat alles vertellen ze. En dáárvan zeggen de discipelen dan: larie. Dat is te gek om van te praten.

Wat vonden de discipelen dus onzin? De woorden van de vrouwen? Ja, maar ook het woord van de engelen. En ook het woord van Jezus. En ook het woord van God.

Ze worden er met hun neus boven op gedrukt: de vrouwen hebben het lege graf gezien. En de engelen hebben het gezegd: dat Jezus is opgestaan. En Christus heeft het zelf gezegd: dat het zo moest. En God heeft het zelf gezegd: dat het bij Hem niet anders kón. Maar ze geloven het niet. Ze zeggen: dat is eenvoudig onbestaanbaar. Larie.

Waarom staat dat in de bijbel? Dat de discipelen niet geloofden. Dat ze er niets van geloofden?

Omdat dat nu het evangelie is. Wat onmogelijk is bij de mensen, dat is mogelijk bij God. Wat volkomen dwaasheid is bij de mensen, dat is de wijsheid van God. Wat mensen niet verwachten durven, dat gebeurt toch bij God. Als mensen zeggen: dat kan niet, — dan zegt God: het kan niet anders. Als mensen denken: het is volkomen uitgesloten, — dan heeft God al lang gezegd: het moet. Als wij denken: het is onbestaanbaar, — dan heeft God ons al lang verkondigd: dat is vanzelfsprekend bij Mij. En dat is het erge, het verbijsterende, het onbegrijpelijke: dat God wel zegt dat het niet anders kan, maar dat wij nóg volhouden dat het onbestaanbaar is. Dat God wel oneindig vele malen gezegd heeft en bewezen heeft: zo moet het, want zo doe Ik het, — en dat wij dan nóg onze schouders ophalen: het is te gek om van te praten.

Wij. Want natuurlijk, wij twijfelen niet meer aan de werkelijkheid van Christus' opstanding. Maar is dat voor ons dan zo vanzelfsprekend, dat Christus door zijn kracht ons vandaag doet opstaan uit onze dood?

Want wat betekent dat, dat Christus is opgestaan? Wat betekent dat vandaag?

Dat betekent dat Hij, Jezus Christus, heden de levende is. Dat Hij de dood overwonnen heeft en de zonde. Dat Hij alle machten van de hel verbroken heeft. Dat Hij de overheden en de machten, alles wat in ons leven de lakens uitdeelt en zegt: zo moet het, — dat Hij dat alles ontwapend heeft en openlijk ten toon gesteld, en nu stáát het te schande, voor schut. Want Christus heeft er over getriumfeerd.

En omdat dát waar is, omdat Hij dát ge-

daan heeft, daarom moet nu alles wat wij voor onmogelijk houden tóch gebeuren. Daarom moeten Christenen goede werken doen. Daarom moeten wij, die bij Hem horen, met onze zonden breken. Daarom moeten wij onze vijanden vergeven. Daarom moeten wij dingen doen, waarvan wij zelf zeggen: dat bestaat niet. Daarom moeten wij alles verdragen. Daarom moet ons leven dagelijks vernieuwd worden. Dat kan niet anders. Dat moet. Want Christus is opgestaan. Het moet. Want het is Gods enige mogelijkheid en daarop breken al onze onmogelijkheden stuk.

En wat zeggen wij?

Ik moest eigenlijk wel geduldig zijn, als alles me tegen zit. Geduldig en dankbaar. Maar het kan niet.

Ik moest eigenlijk wel geen slaaf worden van mijn zaak, mijn bedrijf. Maar het kan niet anders. Zo is het leven nu eenmaal.

We moesten eigenlijk wel eens met die broeder praten, op wie we zoveel hebben aan te merken. Maar dan krijgen we ruzie. En wat dan?

We moesten eigenlijk wel het koninkrijk Gods zoeken en het geloven, dat alles wat we nodig hebben ons toegeworpen wordt, langs ongedachte wegen vaak, ook als we dit het allerminst verwachten. Maar dat is theorie. In de practijk kom je daar niet ver mee.

We moesten onze wrok wel laten varen, en onze afgunst. En we moesten wel een broeder zijn voor de man die ons trapte. Maar we kunnen niet.

We moesten wel geloven, dat God ons, met ons verminkte leven, zijn heil zal doen zien. Maar dat is onmogelijk.

We moesten wel ons leven verliezen om het te behouden. Maar dat is toch de dwaasheid gekroond. Het moest wel. Maar het doen? Larie.

Weten we dan niet meer, wat dat is: dat Jezus Christus is opgestaan? Dat Hij met macht en majesteit zijn leven in onze dood doet doorbreken. Dat Hij in de onmogelijkste situaties onze raad is, onze wijsheid, onze uitweg. Dat geen zonde, geen enkele zonde, geen eigenwijsheid en geen ijdelheid en geen ontevredenheid mij meer de baas is; want God heeft gesproken: de zonde zal over u niet meer heer zijn. Dat er geen enkele dood is, of Hij overwint die. Dat er geen enkele nood is, of Hij vervult die. Dat Hij geen mens, die alles van Hem verwacht beschaamd laat staan. Dat het geloof, het gelóóf, nooit te veel verwachten kan. Ook het ongelooflijke niet. Want wat voor

INHOUD

Het belachelijke	J. K.
Een hooglied op Jezus Christus en diens werk	C. V.
Van de Canadese Geref. Kerken (IV)	J. M.
Onder de regenboog (III)	R. B.
Boekbespreking	H. J. J., P. A. H.
Kort Sermoen	G. V.
De vraag van Ds. Visee	A. P. M.
Kritische krabbel	Frater
Persschouw	
Kerknieuws	

het ongeloof ongelooflijk is, dat is voor het geloof vanzelfsprekend; Natuurlijk, het gebeurt. Het moet gebeuren; dat kán niet anders. Want Christus is verrezen.

Kijk, dáárom legt de Bijbel zo alle nadruk op de ongelovigheid van de discipelen. Want dát moeten wij nu juist horen: God doet in zijn verlossingswerk die dingen die wij onmogelijk achten. Dat, waarover wij onze schouders ophalen, omdat het toch ver buiten ons bereik ligt. Dat doet God. Dat is de meest vanzelfsprekende zaak bij Hem. Dat is bij Hem de enig bestaansbare mogelijkheid.

En dat God zó doet, daar kunnen wij niet meer omheen. Wij kunnen niet zeggen: nou ja, maar dat hadden we ook nooit kunnen vermoeden. Want Hij heeft ons dat in de opstanding van Jezus Christus laten zien, als nooit tevoren. En zó heeft Hij het in de Schrift laten neerschrijven, opdat wij geloven zouden en het onmogelijke verwachten van Hem in ons leven van vandaag.

Want zo werkt God ook vandaag. Zo werkt God juist vandaag door de levende Jezus Christus. Het evangelie is niet een mooi en boeiend verhaal over wat er eenmaal gebeurd is. Als het dát was, konden we er beter niet naar luisteren. We zouden ons des te meer vastbijten in onze mogelijkheden, in dat wat wij bereikbaar achten. De vernieuwing van ons leven? De opstanding uit de dood, elke dag, elk uur? Dat kan niet. Dat is onzin.

Maar het is geen onzin. Wij zeggen dat wel, heel verzekerd. Natuurlijk: het bestaat niet. Of we zeggen niets. Maar we hebben ondertussen met die dwaasheid grondig afgerekend.

Doch het evangelie zegt: de levende Jezus Christus heeft met ónze dwaasheid afgerekend, voorgoed. Hij, die zelf uit de dood te voorschijn kwam, tegen alle verwachting in, Hij deed dat juist opdat Hij voortaan doden zou levend maken, opdat Hij in ons dorre, onmachtige leven bewijzen zou zijn almachtige, vernieuwende, herscheppende kracht.

Dat Christus is opgestaan, — dat is geen larie. En dat Hij vandaag in ons leven doet wat wij onbestaanbaar noemen, — dat is ook geen larie. Dat is het waarachtige evangelie. Wij zijn, zegt Petrus in één van zijn

brieven, wij zijn geen vernuftig gevonden verdichtsels nagevolgd, toen wij u de kracht van onze Here Jezus Christus verkondigd hebben. Maar wij zijn ooggetuigen geweest van zijn majesteit. En daarmee herroept hij zijn eerste reactie op het verhaal van Christus' majesteit, dat de vrouwen ook hem deden. En hij weet maar één ding meer. Dat is het éérste, wat hij op papier zet, als hij zijn brieven gaat schrijven: Geloofd zij de God en Vader van onze Here Jezus Christus, die ons naar zijn grote barmhartigheid door de opstanding van Jezus Christus uit de doden heeft doen wedergeboren worden tot een levende hoop. Een hoop, die alles verwacht, die nooit zegt: maar dat kan ik niet, dat is voor mij onmogelijk. Want, zegt Petrus, God heeft Jezus Christus opgewekt uit de doden, en heeft Hem heerlijkheid gegeven, opdat uw geloof en hoop op God zijn zou.

Weten wij geen raad? Maar God heeft al lang raad geschapt. Zien wij er geen gat in? Dan zeggen we het toch Paulus na: ik vermag alle dingen door Hem die me kracht geeft. Zijn wij dood? Zo dood, dat we niet eens meer denken aan de mogelijkheid om op te staan en tot onze Vader te gaan? Maar Christus zegt: Sta op uit de doden, o zondaar, en leef. En als Hij spreekt, dan gebeurt het ook, dan staan doden op, dan komen verloren zonen thuis, dan keren we ons om en dan leven we. En dan is het waar: Christus leeft en wij met Hem.

Is dat te gek om van te praten? Maar Christus is de kracht Gods en de wijsheid Gods. Want dat dwaze, dat God in Christus deed, is wijzer dan de mensen. En die machteloze onderneming, die God in Christus doorvoerde, is sterker dan de mensen.

Ik vind het wel belachelijk, en haal laatdunkend mijn schouders op. Maar het wonder gebeurt toch: God heeft gemaakt dat ik lach (Gen. 21 : 6)

Wij lachten, juichten; onze tongen verhieven 's Heeren naam en zongen.

Toen hieven zelfs de heid'nen aan:

„De Heer heeft hun wat groots gedaan”.

Haulerwijk

J. Keuning

Een hooglied op Jezus Christus en diens werk *)

Met sterk accent verzekert ons de catechismus dat onze verlossing alléén te danken is aan de genade van God. Maar — en dat mag daarbij geen moment worden vergeten — met niet minder kracht predikt hij ons óók, dat die verlossing van het begin tot het eind door Jezus Christus wordt tot stand gebracht en nu ook alleen in Hem is te vinden.

God is onze Vader. Inderdaad. Maar Hij is dat alleen om der wille van zijn Zoon Jezus Christus 1). Want Christus heeft alles, alles tot stand gebracht wat nodig was opdat wij door God weer in genade zouden kunnen worden aangenomen. Met lichaam en ziel heeft Hij ons, niet maar met goud of zilver, maar met zijn dierbaar bloed gekocht, ons zo van alle heerschappij van de duivel verlost en ons op deze wijze tot zijn eigendom gemaakt. 2) Om onzentwil stelde Hij zich voor Gods gericht en nam al de

vloek van ons weg. 3) Onze zonde waarin wij ontvangen en geboren zijn heeft Hij met zijn onschuld en volkomen heiligheid bedekt. 4) Gedurende heel zijn leven op aarde, maar in het bijzonder aan het eind daarvan heeft onze Heiland de toorn Gods tegen de zonde van het ganse menselijk geslacht gedragen om zó, met zijn lijden als met het enige zoenoffer, ons lichaam en onze ziel van de eeuwige verdoemenis te verlossen en ons Gods genade, de gerechtigheid en het eeuwige leven te verwerven. 5) Doordat Christus onschuldig ter dood veroordeeld werd heeft Hij ons verlost van het strenge oordeel Gods dat ons anders eenmaal zeker treffen zou. De zware vervloeking die op ons lag heeft Hij op Zich geladen en Hij heeft ons zó verlost van de helse benauwenis en pijn die anders onontkoombaar ons deel zouden zijn. 6) Op deze wijze levende, werkende, lijdende, aldus de catechismus, heeft Jezus Christus toen Hij op aarde was alles gedaan en alles doorleden wat nodig was opdat God ons in genade zou kunnen aannemen en wij zijn kinderen zouden kunnen worden.

5) Antw. 37.

6) Antw. 54.

Maar ook nadat de Heer uit de doden was opgestaan en naar de hemel voer bleef Hij rusteloos werkzaam ter verlossing van zijn volk. Door zijn opstanding heeft Hij de dood overwonnen opdat Hij ons de gerechtigheid die Hij door zijn dood voor ons had verworven, kon deelachtig maken. Door zijn opstandingskracht wekt Hij ons voorts op tot een nieuw leven. 7) Al is de Christus sinds zijn hemelvaart lichamelijk niet meer bij ons, naar zijn Godheid, majesteit, genade en Geest wijkt Hij nimmermeer van ons. 8) In de hemel staat Hij nu voor het aangezicht van de Vader als onze advocaat. Van daaruit zendt Hij ononderbroken zijn Geest naar de zijnen. Door die Geest stort Christus ook de geestelijke gaven in ons uit. En door de kracht van diezelfde Geest zoeken we ook wat boven is. 9) Vanuit de hemel vergadert, beschermt en onderhoudt Christus voorts door zijn Geest en woord zijn gemeente. 10) In de hemel betoont Hij zich bovendien ook als het Hoofd van de Christelijke kerk door Wie de Vader alle dingen regeert. 11) Na dit leven zal onze ziel aanstonds tot Christus haar Hoofd opgenomen worden, maar zal ook ons vlees door de kracht van Christus opgewekt weer met onze ziel verenigd en aan het heerlijke lichaam van onze Heiland gelijkvormig worden. 12) Eenmaal zal Hij immers naar de aarde terugkomen om alle uitverkorenen tot zich te nemen in de hemelse blijdschap en zaligheid. 13)

Wie deze zwaar geladen zinnen overweegt moet heel diep onder de indruk komen van de kracht waarmee de catechismus de Christus predikt als de Heiland die geheel alleen een volkomen verlossing voor ons heeft verworven en deze daarna bovendien aan ons toeëigent en in ons uitwerkt. Alles wat tot onze verlossing behoort, zo bindt het de catechismus ons op de ziel, is uitsluitend het werk en de gave van Jezus Christus. Daarover mag niet de geringste twijfel, onzekerheid of onduidelijkheid bestaan. Wie Jezus als hun Zaligmaker aannemen moeten alles in Hem hebben wat tot hun zaligheid nodig is. Zou dat niet het geval zijn dan was Jezus geen volkomen Zaligmaker. 14)

Na de prachtige tekening van de rechtvaardiging van de goddelozen door het geloof laat b.v. de catechismus, ter afsnijding van ieder mogelijk misverstand, daarom nog deze woorden volgen: Niet dat ik van wege de waardigheid van mijn geloof Gode aangenaam ben! Neen, mijn geloof als zodanig betekent voor mijn verlossing niets! Het is uitsluitend de genoegdoening, gerechtigheid en heiligheid van Christus die mijn gerechtigheid voor God is! En ten aanzien daarvan staat het zó, dat ik deze alléén door het geloof — dat wil zeggen: met uitsluiting van ieder eigen werk, alleen door het simpele vertrouwen op Christus en zijn Evangelie — kan aanvaarden en mij toeëigenen. Het geloof, zo wil de catechismus zeggen, heeft bij die rechtvaardiging geen andere dan een ontvangende functie. Wat daarvoor moest gedaán worden, dat heeft Christus reeds geheel en alléén volbracht. 15)

Vooraf ook in wat hij van de sacramenten zegt accentueert de catechismus het volstrekt exclusieve van de verlossing welke de Here Christus tot stand brengt. De Heilige Geest, zo horen we, verzekert ons in de sacramenten dat onze volkomen za-

7) Antw. 45.

8) Antw. 47.

9) Antw. 49, 51.

10) Antw. 53.

11) Antw. 50.

12) Antw. 56.

13) Antw. 52.

14) Antw. 30.

15) Antw. 61.

*) Dit artikel is een vervolg van het in het No. van vorige week gepubliceerde opstel over de Heidelb. Cat. Plaatsgebrek noodzaakte dit gedeelte te laten staan.

1) Antw. 26; 120.

2) Antw. 34.

3) Antw. 52.

4) Antw. 36.

ligheid alleen staat in het enige offer van Christus dat voor ons aan het kruis is geschied. 16) De sacramenten verzegelen ons de belofte van het Evangelie. Dat wil zeggen: de toezegging dat God ons wegens het enige slachtoffer van Christus aan het kruis volbracht vergeving der zonden en het eeuwige leven uit genade schenkt. 17)

Het „middel” waardoor wij verlost worden en zo in de zaligmakende gemeenschap met God komen — het „middel” waardoor God ons verlost — is dus niet een „zaak”, een „ding”, een „werk”. In de strikte zin van het woord is het zelfs in het geheel geen „middel”. Het is immers de levende Christus. Het is de „Middelaar”. Onze verlossing komt niet tot stand door „middelen”, door „heilsmiddelen”, maar door de Heilsmiddelaar, de Middelaar Gods en der mensen, de mens Jezus Christus.

Met dit inzicht zijn we evenwel toch nog niet tot de kern van het mysterie van onze verlossing doorgedrongen. Die ligt volgens de catechismus namelijk niet zonder meer daarin dat Jezus Christus een verlossing tot stand bracht en die aan ons schenkt. Neen, die kern is dat Christus zelf onze verlossing is. Hij is onze Verlosser. Maar Hij is ook onze verlossing. De verlossing is namelijk in Hem geconcentreerd. Ze „is” „in Hem”. En alléén „in Hem” Jezus Christus „is” onze gerechtigheid, onze heiligheid, onze volkomen verlossing. Hij geeft die daarom niet weg als een „ding” of „zaak”, als een „gave” die van Hem kan worden losgemaakt. Neen, Hij geeft die uitsluitend en alleen in en met Zichzelf. De verlossing is „in Hem” en blijft ook „in Hem” en kan daarom ook alleen maar in de gemeenschap met Hem worden ontvangen en verwerkelijkt. Het gaat in onze verlossing dus niet in de eerste plaats om een „gave”, een „geschenk” een „zaak”, maar om een **Persoon**, om de levende Persoon van onze Heer en Heiland. En dan nader om de alomvattende, ondoorgrondelijke, diepe en unieke **gemeenschap** met Hem. Het gaat daarbij hierom dat Hij „in ons” en wij „in Hem” zijn. Of, anders gezegd: het komt er met het oog op onze verlossing vóór alles op aan dat wij in Hem worden ingelijfd en zó één lichaam met Hem worden. Want alleen dáárdoor en zó krijgen we deel aan Hem — dat voorop! — en in Hem, aan al zijn schatten en gaven — dat daarna. 18) En dán en zó óók aan de verlossing die Hij voor ons tot stand bracht en nu in Hem besloten ligt. 19)

Op deze indringende wijze leert de catechismus, dat onze verlossing in Jezus Christus ligt en dat we die ook alleen „in Hem” — dat wil tegelijk zeggen: in de gemeenschap met Hem — ontvangen en bezitten. In onlosmakelijk verband daarmee wijst de catechismus er zo ook op, dat het leven van Gods kinderen van het begin tot het eind en van de kern tot de wijdeste omtrek uitsluitend en alleen in Hem is geconcentreerd.

Met een paar voorbeelden moge ik dat nog even nader aantonen.

In de Grote Catechismus van Ursinus die een voor-ontwerp van onze catechismus is, gaat het in de eerste vraag ook over de troost. Het antwoord daarop luidt: „Dat ik door God naar zijn beeld en tot het eeuwige geschapen ben; en dat God, nadat ik dit moedwillig in Adam verloren had, uit onmetelijke en onverplichte barmhartigheid mij in Zijn genadeverbond heeft opgenomen om mij, die geloof, vanwege de gehoorzaamheid en de dood van zijn Zoon, (dien Hij) in het vlees gezonden (heeft), gerechtig-

heid en het eeuwige leven te schenken; en dit Zijn verbond heeft Hij in mijn hart door zijn Heilige Geest, die mij naar het beeld Gods hervormt en in mij Abba Vader roept, én door Zijn Woord en de zichtbare tekenen van het verbond verzegelt.” 20)

Men hoort het: in dat antwoord concentreert zich alles om het verbond. Dat is het beheersende thema ervan. En voorts merkt men direct dat over dat verbond ook een flink brok theologie ten beste wordt gegeven. Na de lezing van deze ursiniaanse zinnen overwege men eens het eerste antwoord van de oude Heidelberger! Men beseft het onmiddellijk: met die woorden komen we in een ander klimaat. De zaak waar het Ursinus om ging is ook in het eerste antwoord van onze catechismus het begin en het eind. Het woord verbond komt er evenwel niet in voor. Maar hoeveel rijker, directer, krachtiger, warmer, is onze catechismus. Hij predikt immers direkt, in Zondag één de Christus en alléén de Christus. In Hem ligt alles wat in de Schrift met het woord verbond wordt aangeduid. Maar nog veel méér dan dat. De catechismus maakt ernst met het profetische woord dat God Christus gegeven heeft tot een verbond voor het volk en dat daarom de volle werkelijkheid van het verbond in de Persoon van Jezus Christus begrepen is. Daarom wordt door op Christus en op de gemeenschap met Hem te wijzen het verbond gezien en gegrepen zoals het in zijn volle rijkdom is. Namelijk als de genadevolle gemeenschapsoefening van God en de mens en van de mens en God in Jezus Christus, onze Heer.

Het verbond? — Wel dat is in de catechismus Jezus Christus die ons met het grote offer van zijn bloed naar lichaam en ziel tot zijn eigendom maakte, ons uit alle macht des duivels verlost, ons voorts zo volkomen veilig bewaart dat ons zonder de wil van onze Hemelse Vader geen enkel kwaad kan overkomen, ja, dat Christus alles wat met ons geschiedt aan onze zaligheid dienstbaar maakt, en die ons bovendien door zijn Geest van het eeuwige leven verzekert en ons van harte bereid maakt om voortaan geheel en alleen voor Hem te leven.

Door zo het verbond des HEREN te prediken als een gemeenschap en een gemeenschapsoefening tussen God en de mens, de mens en God welke geheel geconcentreerd is in Jezus Christus snijdt de catechismus iedere mogelijkheid om het verbond te versralen, te denatureren tot een juridische en contractuele overeenkomst bij de wortel af. Het is voor wie de gemeenschap Gods in Christus uit de Schrift door het geloof kent eenvoudig onmogelijk het verbond te zien als een „overeenkomst tussen twee partijen” welke over en weer verbonden zijn door een complex van onpersoonlijke beloften, eisen, verplichtingen enz. Neen de catechismus predikt ons: Jezus Christus is het verbond! In Hem wordt het gegeven, gekend, beleefd. In Hem alléén.

Als tweede voorbeeld wil ik noemen wat de catechismus over de kerk zegt. Als de oude Heidelberger over de kerk gaat leren noemt hij niet van alles en nog wat over de kerk op. Er is daarover heel veel te zeggen! — Neen, de catechismus wijst dan weer vóór alles, ja in feite uitsluitend, naar Jezus Christus en zijn werk. Kerk — zo leert de catechismus — dat is dit dat Jezus Christus er is en dat Hij wat doet. Namelijk het vergaderen van alle uitverkorenen en het onderhouden en beschermen van hen, van het begin der wereldgeschiedenis af tot aan het einde daarvan. En dan zó, dat allen komen tot de ware eenheid, de eenheid des geloofs.

20) Vertaling ds. G. Bouwmeester.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr.
H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak.
Drs W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. Ir. J. Stellingwerff, Amsterdam
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-15450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220,
Zeist. Giro 233117.

Ook bij deze geloofsvisie is verzakelijking, overorganisering, institutionalisering van de kerk eenvoudig onmogelijk. Want ze betekent dat alleen in zoverre ik de levende Christus ken en dus met Hem in gemeenschap leef, ik de kerk zie, tot de kerk behoort en in en met en voor haar kan leven. Maar ook, omgekeerd, dat als ik niet werkelijk in een levende aktuele geloofsgemeenschap met Christus sta ik van de kerk niets ontdek en er alleen maar kwaad in en aan kan doen — ook al heb ik de mond vol over de kerk.

Dit zijn slechts een paar facetten van de radikale en schone concentratie van het gehele leven des geloofs, zowel van de gemeenschap als van de enkelingen op de verheerlijkte Christus zoals we die in de catechismus vinden. Zondag één geeft niet maar het eerste antwoord van de catechismus. Neen, wat deze over de troost zegt is ook het allesbeheersende thema van het gehele boek! Vanuit de gemeenschap met Christus wordt in de catechismus het gehele leven van Gods volk in al zijn momenten en aspecten gezien en getekend. De gelovigen, individueel en als gemeenschap, leven uit Christus en uit de grote heilsfeiten die Hij eenmaal volbracht en permanent actualiseert. De indeling van de „catechetische stof” in de bekende drie „stukken” is zeker niet maar een kwestie van formele aard! Neen, de kennis van de zonde, van de wijze waarop wij daarvan verlost worden en van de manier waarop we God voor zulk een verlossing dankbaar zijn vormen de essentiële momenten van de omgang van de mens met God en van God met de mens zoals deze mogelijk is geworden en ook werkelijkheid werd in Christus Jezus onze Heer.

Omdat de catechismus ons deze kennis aanbrengt is hij zulk een heerlijk boek. Hij is het hooglied op Jezus Christus en van het leven van kerk en enkeling in en uit en met en voor Hem. C. V.

Attentie,

leden van de persvereniging Opbouw
Geeft uw adreswijziging op bij het adres
secre.-penningm.:

Van Lijnden van Sandenburglaan 16, Utrecht.

16) Antw. 67.

17) Antw. 66.

18) Antw. 20, 53, 76.

19) Antw. 18, 115.

Van de Canadese Geref. Kerken

IV (slot).

Over een vast adres.

Betreffende de laatst gehouden synode van de Canadese Kerken deelde ds. L. Selles in het Geref. Gezinsblad van 19-11-'62 mee, dat er door een der predikanten een voorstel werd gedaan inhoudende dat de synode „een vast adres” voor de kerken zou kiezen. Ds. Selles voegt aan deze mededeling de opmerking toe dat men de predikant, die dit voorstel deed, niet van synodale neigingen heeft te verdenken. Deze toevoeging zou als overbodig beschouwd kunnen worden indien onder ons het hebben van „een vast adres” voor de kerken, in de vorm van een kerkelijk bureau(tje) of van een „stated clerk” niet verdacht zou zijn; indien onder ons 't hebben van een continu centraal punt binnen de samenleving der locale kerken niet zou worden gezien als een gevaar. Dat dit onder ons gezien wordt als een gevaar voor centralistische bestuursneigingen over de kerken is niet denkbeeldig. De geschiedenis van het kerkelijk leven leert dat een continu centraal bureau spoedig meer betekenis krijgt dan alleen maar als instantie die de verantwoordelijkheid draagt voor het verzorgen en afwickelen van lopende zaken, typewerk enz. Doordat zo'n bureau er is en de lopende zaken afwikkelt, heeft „het” al spoedig door de ervaringskennis een overwegende plaats in de samenleving, die „het” maken tot een algemeen gewaardeerd adviesbureau. Is het zover dan heeft „het” ongewild en ongezoekt een positie in het kerkelijk samenleven gekregen, die uniek en leidinggevend is.

Dit gevaar is groter dan de praktische voordelen die het bezit van een centraal bureau meebrengt.

Het is een feit dat wij in ons kerkelijk samenleven vaak zeer onzakelijk scharrelen. Zó onzakelijk dat zakenmensen zich aan de onzakelijkheid ergeren. En terecht. Onzakelijkheid schept kwaad en kan in zichzelf een groot kwaad zijn.

De reden waarom men in de Canadese Kerken behoefte gevoelt aan een „vast adres voor de kerken” ligt in praktische moeilijkheden. Ds. Selles schreef:

Het feit ligt hier nu eenmaal zo, dat zodra de kerken naar buiten op moeten treden, er contracten afgesloten moeten worden door deputaten, er vergunningen moeten verkregen om huwelijken te sluiten, of de 50 procent reductie op het reizen per trein, die aan predikanten gegeven wordt wordt aangevraagd, er altijd weer gevraagd wordt: wat is het adres van de Can. Ref. Churches en je zonder dat op allerlei (wettelijke) moeilijkheden stuit. Vandaar dit voorstel. Toch werd het niet een, twee, drie aangenomen. Als 't zonder kan is het ons toch liever. En de Synode besloot dan ook om een drietal deputaten te benoemen, om deze zaak eens rustig te bekijken en aan de kerken te rapporteren.

Over de correspondentie.

Ook over de correspondentie met de buitenlandse kerken is er op de synode van Hamilton, Ont., gehandeld. Dit is op zichzelf niets bijzonders. Dit gebeurt vrijwel op elke generale synode. Hier was wel een ander dat bijzonder genoemd mag worden. Ds. Selles schreef in het Ger. Gezinsblad van 17-11-'62 het volgende:

Er is een tijd geweest — het is trouwens maar één keer voorgekomen —, dat al onze kerken van deputaten voor

correspondentie met buitenlandse kerken van de Gereformeerde Kerken in Nederland een exemplaar van de Acta toegezonden kregen. Dat werd hogelijk op prijs gesteld. Nu al in geen tien jaar zijn er enige Acta van de inmiddels gehouden Synodes ontvangen. Ook van de andere kerken waarmee correspondentie gevoerd werd kwamen geen Acta binnen. Dat is, voor wat de Free Reformed Churches van Australië aangaat des te merkwaardiger, omdat daarvan in '59 bericht was ontvangen, dat zij de correspondentie gaarne gevoerd zagen volgens de regels door haar Synode van dat jaar vastgesteld. Omdat ze niet ontvangen waren, kon de Synode van deze regels geen kennis nemen. Wel ontvingen onze deputaten een uittreksel uit de Acta van de Synode Bunschoten-Spakenburg '58-'59 van de Geref. Kerken.

De mededeling van ds. Selles dat nu al in geen tien jaar enige Acta van de in deze tijd gehouden synodes zijn ontvangen, had onze bijzondere aandacht. Dit betekent dat óók van de in de laatste tien jaar in ons vaderland gehouden generale synodes geen Acta zijn ontvangen door de Canadese Kerken. Dus geen Acta van de gen. synode van Berkel, 1952, van de gen. synode van Enschede 1954/55. Van de laatst gehouden synode van Assen, 1961, kon de Acta nog niet in Canada zijn toen de broeders in Hamilton hun synode hielden, wijl de kerken in Nederland ze toen nog niet hadden ontvangen. Nu liggen de exemplaren voor de broeders in Canada op verzending te wachten bij de secretaris van de deputaten voor de correspondentie met de buitenlandse kerken door de synode van Assen benoemd, of ze zijn al onderweg. Ik vermoed het laatste.

Indien de mededeling (tevens klacht) van ds. Selles juist is — en we hebben geen reden om op dit ogenblik aan de juistheid te twifelen — dan valt hier een ernstig manco aan correctheid en zakelijkheid te constateren en valt er meteen licht op de opmerking welke ik hierboven maakte omtrent de onzakelijkheid waarmee we wat scharrelen in ons kerkelijk leven.

In dit geval waarover we het hier hebben, nemen onze generale synodes telkens na zwaarwichtige discussies, zwaarwichtige besluiten betreffende het op elkaar toezien van de kerken waarmee wij in correspondentie leven, en het eerst nodige en simpele toezenden van de genoemde besluiten aan elkaar wordt door de een of andere onzakelijke slordigheid nagelaten. En dat gedurende jaren. Het ware mij liever geweest dat de kerken in Canada een brief hadden gezonden met deze klacht. Nu het in de krant is gezet reageer ik er ook maar op in de krant.

Het was ons niet onbekend, dat er, wat onze eigen Nederlandse kerken betreft, onzekerheid bestond omtrent de uitvoering van de krachtens de bepalingen inzake de correspondentie aangegane verplichting van toezending der Acta. Deze onzekerheid wortelt daarin, dat niet elke synode besloot dit toezenden aan de kerken in het buitenland op te dragen aan iemand — zeg aan de scriba, of, zo niet aan de scriba dan aan de deputaten voor de correspondentie.

Als ik schrijf dat het „ons” bekend was, dan mag ik wel zeggen het was ons als **deputaten voor de correspondentie** bekend. Daarom is het standpunt van deputaten geworden — dat een synode dit het beste aan deze deputaten kan opdragen. De laatste synode heeft dit gedaan. Vandaar dat ik hierboven kon schrijven, dat de Acta van deze laatste synode voor verzending gereed liggen of reeds onderweg zijn.

Het op elkaar acht geven.

Dit behoort tot de inhoud van de bepalingen of stipulaties die de met elkaar in „correspondentie” staande kerken wederkerig hebben aangegaan. We hebben jaren geleden ons bezwaar tegen zulk een bepaling eens genoemd. Het bezwaar dat het wel op papier te formuleren is, maar in de **praktijk** onuitvoerbaar zal blijken. Iets dergelijks schrijft nu ook ds. Selles. Hij schreef:

„Het op elkaar acht geven, dat niet worde afgeweken van de Geref. belijdenis in de leer, de dienst, de kerkregering en de tucht” en: „Het informeren van elkander inzake eventuele wijzigingen of aanvullingen van belijdenis, kerkorde en liturgische formulieren”, en nu volgt wat, overeenkomstig het te Bunschoten-Spakenburg beslotene, door onze Synode, zij het dan met enige aarzeling, werd toegevoegd: „terwijl de corresponderende kerken zich verplichten over het aanvankelijk achten daarvan zich nadrukkelijk uit te spreken”. Met enige aarzeling, ging dat, schreef ik. De vrees werd namelijk geuit, dat het Synodaal agendum door deze regel wel eens te zwaar belast zou kunnen worden met zaken van buitenlandse kerken. En dit niet alleen. Hij schreef verder nog:

„Trouwens door meer dan een werd achter heel de correspondentie wel enige vraagtekens gezet. En dat niet alleen, omdat het zo stroef loopt, en omdat, als de Acta niet worden gezonden, het hele „acht geven op elkaar” niets om het lijf heeft, maar ook, omdat voorzien werd, dat in de niet verre toekomst, de Acta uit een taalgebied, anders dan het Engelse, niet meer gelezen zullen kunnen worden, laat staan, dat op enige afwijkingen acht gegeven kan worden. Er groeit hier namelijk een geslacht op, dat zo het het Nederlands nog verstaan kan, het in elk geval niet of nauwelijks meer lezen kan. Het zou me dan ook niet verwonderen, indien op een volgende Synode heel de zaak van de correspondentie op de helling kwam. Zover is het echter nog niet.”

Zo is de praktijk.

Zo was de praktijk vóór de vrijmaking ook.

De Christel. Geref. Kerk in de Ver. Staten had met ons correspondentie, maar toen in Nederland confessionele moeilijkheden waren, waren ze niet in staat in Amerika, daarvan goed op de hoogte te zijn. En in Zuid-Afrika stond het weinig anders. Trouwens toen in 1924 de Christ. Geref. Kerk in Amerika dogmatische moeilijkheden in eigen kring had, wie was toen in onze kerken op de hoogte van die moeilijkheden?

Daar moeten de broeders in Canada als ze met de Christ. Geref. Kerk over de „correspondentie” en de uit de correspondentie voortvloeiende verplichtingen, handelen, ook rekening mee houden. Zulks om billijk te blijven bij het stellen van die kwestie.

J. Meester.

Beproof de herder.

Voorts moet men in 't algemeen weten van allen, die in de dienst des Woords zijn, dat zij onze zijn van de hoogste tot de laagste, zodat wij vrijheid hebben hun leer niet aan te nemen, totdat zij ze bewijzen van Christus te zijn. Want men moet hen allen eerst beproeven, en eerst dan hun gehoorzaamheid bewijzen, als zij zichzelf bewezen hebben getrouwe dienaars van Christus te zijn.

Calvijn.

Onder de regenboog

III.

De pentateuch is eigenlijk een groot verzamelwerk. De kern van dit werk bestaat uit de boeken Exodus, Leviticus en Numeri. Deuteronomium is dan een soort nabetrachting en Genesis een soort inleiding op de drie hoofdboeken van de pentateuch. 4) In deze kern worden verhaald de machtige uitleiding van Israël uit Egypte, de doortocht door de Rode Zee, de tocht door de woestijn, de verbondssluiting bij de Horeb, de intocht in Kanaän en de heerlijke wetten, die de Here aan zijn volk in zijn liefde gaf.

In de inleiding (Genesis) wordt ons verteld, hoe de Here er toe kwam zijn volk Israël in Kanaän te doen wonen en zulke heerlijke wetten te schenken. Hij vervulde daarin zijn beloften, die Hij aan Abraham, Izaak en Jakob had gedaan. Maar, zo kan gevraagd worden, hoe kwam de Here er toe de aartsvaders uit te kiezen en zijn verbond met hen op te richten en hun zulke schone beloften te geven? Om hierop licht te werpen, gaat de schrijver van Genesis nog verder terug in de historie. De Here gaf zijn volk in zijn liefde redding en leven. Maar dat was eigenlijk niet iets nieuws. Want oorspronkelijk wilde Hij aan heel de mensheid het leven schenken. Daarom had Hij de mens op een heerlijke aarde geschapen. Maar de mens had de liefde van de Here verworpen. En hoewel de Here de mensheid telkens weer opgezocht had, had de mensheid de liefde van de Here toch telkens weer afgewezen. Toen had de Here Abraham uitgekozen en hem beloofd, dat Hij bijzonder de God van hem en zijn zaad zou wezen en dat in zijn zaad alle geslachten van de mensheid zouden gezegend worden.

In die gedachtengang gaat de schrijver van Genesis dan vertellen over de schepping van hemel en aarde en vooral over de schepping van de mens, het beeld van God. Op dit laatste loopt heel het scheppingsverhaal uit. De mens is de kroon en het centrum der schepping Gods. Heel die wonderschone wereld maakte de Here, opdat de mens daarin van de liefde des Heren zou genieten en voor het aangezicht des Heren en in gemeenschap met Hem zou leven.

Daarbij is niet te vergeten, dat de schrijver over de schepping vertelt in de concrete taal van de Israëliet van zijn dagen en zich — hoe zou hij anders verstaan worden — bij de voorstellingswereld en de bevatting van zijn tijdgenoten aansluit. Om een bekend voorbeeld te nemen: Hij spreekt van het uitspansel, dat de Here maakte. Maar het woord uitspansel is geheel ontleend aan de oud-oosterse voorstellingswereld. De Israëliet dacht zich de hemel als een koepel van dun doek of metaal met vensters en deuren er in en water er boven. Die voorstelling ligt ook aan de uitdrukking „vensteren des hemels”, Mal. 3 : 10, ten grondslag. Wij noemden maar een voorbeeld. Er zouden er meer te geven zijn. Genesis geeft niet alleen geen wetenschappelijke verhandeling over de schepping, zij spreekt ook niet in bewoordingen, die aan een op wetenschappelijk onderzoek berustend wereldbeeld ontleend zijn. Zij spreekt in de taal en de voorstellingswereld der Israëlieten.

Ds. Vonk 5) maakt dat aardig door een voorbeeld duidelijk. Hij zegt: Stel, dat de kleinkinderen van Henry Ford, kinderen van 10, 12 jaar, grootvader vragen, hoe hij toch zo'n groot wereldconcern heeft opgebouwd. Dan zal grootvader hun iets van de hoofdzaken, waarvan zij vandaag ook nog wel iets zien, op kinderlijke wijze vertel-

len. Maar hoe hij gerekend heeft en zijn kansen gewikt en gewogen heeft, kunnen die kinderhoofdjes toch niet bevatten. Grootvader vertelt naar de bevatting en de voorstellingswereld van de kinderen.

Zo heeft de Here in concrete taal aan zijn kinderen verteld, dat Hij alles gemaakt heeft in zes dagen. Hoe het precies toegegaan is in het goddelijk werken, kunnen wij toch niet bevatten. Maar wat de Here zegt, is waar. Zoals, wat grootvader Ford aan zijn kleinkinderen vertelde, waar was.

Waarschijnlijk polemiseert de schrijver van Genesis in zijn scheppingsverhaal ook nog tegen het heidendom om hem heen. De oude volkeren geloofden, dat de wereld en de goden uit de chaos waren voortgekomen. De schrijver zegt: Die mythen zijn leugens. Hij, die zich later als Jahwe openbaarde aan zijn volk, heeft de wereld en de mens geschapen. Hij schiep hem als zijn beeld, zodat hij op de Here leek en met Hem kon omgaan in de liefde. Als man en vrouw schiep Hij hem. Hij zette hem in een hof. Alles, wat hij nodig had, was hem geschonken. Hij was rein en heilig en zijn ganse bestaan, rustend in de liefde Gods, bloeide.

Dat alles deed Jahwe. Over Hem gaat het toch in de ganse pentateuch. De schrijver heeft in het begin van Genesis Jahwe met de algemene, overal in het oude oosten gebruikte, naam Elohim, God, genoemd. Maar Elohim is dezelfde als Jahwe, de God van Israël, de enige, waarachtige en levende God. Hij heeft zijn volk eens door machtige daden van de dood in Egypte gered. Hij heeft het leven van zijn volk lief en daarom heeft Hij 't zulke heerlijke wetten ten leven geschonken. Die God Jahwe heeft eens de hemel en de aarde geschapen en de mens in een bloeiende hof gezet. Daarom noemt de schrijver de Here in Gen. 2 : 4 e.v. Jahwe Elohim.

Op die naam Jahwe moeten wij dus goed letten. Natuurlijk is het gebruik van die naam in Genesis een anticipatie, een vooruitgrijpen op de latere openbaring. Adam en Eva en de aartsvaders kenden de Here nog niet als Jahwe. Zo openbaarde Hij zich pas aan Mozes bij de brandende braambos, Ex. 6. 6) Met opzet gebruikt de schrijver van Genesis in het scheppingsverhaal deze naam. Hij wil daarmee zeggen, dat de heerlijke God van Israël reeds bij de schepping door machtige daden zijn welbehagen in het leven betoonde.

Ds. Vonk sluit zich bij de verklaring van de naam Jahwe in hoofdzaak aan bij wat prof. B. Holwerda 7) hierover geschreven heeft. Deze heeft in een indringende studie aangetoond, dat de naam Jahwe vooral van Gods actie spreekt. Kort samengevat betoogde Holwerda: Wanneer Mozes tot Israël in Egypte komt met de belofte, dat de Here het zal verlossen, vraagt het volk: Hoe is zijn Naam? De vraag zal moeten betekenen: Hoe betoont Hij zich? Hij is de God onzer vaders. Dat weten wij. Maar wat merken wij daarvan? Waar blijven zijn daden? Dan zegt Mozes: Jahwe heeft mij tot u gezonden. Die naam Jahwe is een antwoord op de vraag van de twijfelende Israëlieten, die niet geloven kunnen, dat de Here hen nu zal verlossen en daarom moet de naam Jahwe betekenen: Hij, die onverwijd uitvoert. Die tot daden overgaat. Die realiseert, wat beloofd is. 8)

Bij de bespreking van het derde gebod, gij zult de naam van Jahwe, uw God niet ijdel gebruiken, zegt Holwerda 9): De naam Jahwe is verbonden aan de uitleiding uit Egypte, het diensthuis van de dood en spreekt van verlossing, levensoverwinning, zekerheid t.a.v. de toekomst. Het He-

breeuwse woord door „ijdel” weergegeven, betekent leegheid, chaos, dood, verwoesting, teleurstelling, zinloosheid. Het is de volstreekte tegenstelling van wat Jahwe werkt. In het derde gebod wordt verboden een verbinding te leggen tussen Jahwe en wat „ijdel” is, tussen zijn werk en wat daarvan de tegenstelling en de negatie is. Dat gebod heeft dan ook, zo zegt Holwerda, een wijdere strekking dan gewoonlijk onder ons wordt aangenomen.

In hoofdzaak worden de resultaten van Holwerda's onderzoek door Ds. Vonk aangevaard. Begrijpen wij hem echter goed, dan is hij tevens van oordeel dat in de ganse pentateuch een nadere ontvouwing van de naam Jahwe gegeven wordt en dat pas uit de ganse boodschap van de „wet” de heerlijke inhoud van deze naam openbaar wordt. Vandaar dat hij aan het eind van de bespreking van de naam Jahwe in een noot opmerkt: „Hier reeds zouden wij aandacht willen vragen voor de realisering van Gods wens en van zijn belofte, die achteraf in Zijn Naam Jahwe blijkt te zijn vervat, eens te midden van Zijn volk te wonen, Ex. 29 : 43—46”. 10)

Wij kunnen tegen wat Holwerda en Vonk geschreven hebben niet veel inbrengen en sluiten ons gaarne bij de hoofdzaken van wat zij opgemerkt hebben, aan. De naam Jahwe spreekt van verlossing, levensoverwinning en zekerheid t.a.v. de toekomst. Daarbij is de ganse Thora 11) de kontekst, die de naam Jahwe verklaart. Heel de Thora spreekt van de begeerte van Jahwe zijn volk het leven te geven en met zijn volk in de liefde te leven. Hij heeft een afkeer van de dood en een innige liefde voor het leven. Daarom heeft Hij zijn volk uit Egypte verlost en in Kanaän gebracht en heerlijke wetten ten leven geschonken.

Die strekking van de Thora en de mede daaruit te bepalen inhoud van de naam Jahwe, moeten ook bij het lezen van het scheppingsverhaal in rekening worden gebracht. Jahwe heeft een welbehagen in het leven. Hij heeft de deuren van het diensthuis voor zijn ten dode opgeschreven volk in Egypte opengebroken en zijn volk het leven gegeven. Hij is de God, die leven doet. Hij is de Schepper en Schenker, Beminnaar en Behouder van het leven. 12)

Die God, Jahwe, heeft de mens gemaakt en hem een heerlijke aarde ter woning gegeven. Gen. 1 en 2 is één groot loflied op Jahwe, de God des levens. Hij had de mens lief en wilde met hem in de liefde leven.

Maar de mens, die zó van God het leven ontvangen had, óm wie en vóór wie alles geurde en bloeide en aan wiens voeten heel de schepping gelegd was, opdat hij daarover als koning zou regeren, overtrad het gebod Gods en at van de verboden vrucht. Dat was misdadig. Daaruit bleek dat hij zijn hart aan de Here onttrok in dwaasheid en liefdeloosheid. Hij wilde geen kind van God zijn en van Gods liefde alleen leven. Hij wilde in zichzelf wat zijn en begeerde het „ijdele”.

Toen, na deze breuk, kwamen de gevolgen. De mens zag zich boven een afgrond en werd bang. Natuurlijk, want wat buiten Gods liefde bestaan wil, vervalt aan de dood. De zonde is het volgen van een waandenkbeeld en brengt angst en dood. De mens wilde als God zijn. Maar toen hij van de verboden vrucht gegeten had, kroop hij weg tussen de bomen en de struiken. Een mooie plaats voor een god!

Maar God Jahwe zocht de mens weer op. Hij riep: „Adam, waar zijt gij.” Jahwe riep de verloren Adam en in hem heel de verloren mensheid. Jahwe, die een welbehagen heeft aan het leven en in de gemeenschap der liefde met de mens wil leven, zocht de mens weer op. Dat was zijn filantropie, zijn menselijkheid.

Hij vervloekte toen de slang en in de

slang de Satan en zette vijandschap tussen de Satan en zijn duivelen aan de ene kant en Eva en haar nakomelingschap aan de andere kant. Satan en de vrouw waren vrienden geworden. Maar die vriendschap was ten dode. Daarom zei God Jahwe: Ik gooi u uit elkaar en doe de vriendschap in vijandschap verkeren. Ik stel vijandschap en beveel die. Ik proclameer de oorlog tussen u en leg u die op. Van nu en voortaan zult gij vechten.

Zo kondigde God Jahwe de oorlog af tussen Eva en de mensheid, die uit haar geboren zou worden, en de Satan met zijn duivelen. Die afkondiging was een zegen. De vriendschap met de Satan was verlorenheid en dood. De vijandschap met de Satan redding en leven. Zo stelde de Here de mens toch weer aan zijn kant. Jahwe, de Redder, Schenker en Behoeder van het leven, wilde toch ook na de val het leven geven aan de mensheid.

Wij zeggen daar: mensheid. Want de Here zag in Adam en Eva de ganse mensheid. Over heel deze mensheid is de krijgsveld dienst afgekondigd. En het is de roeping van heel deze mensheid aan het mobilisatiebevel des Heren gehoor te geven en Gods zijde te houden. In het opvolgen van deze dienstplicht is het leven voor de mensheid. Wie daaraan geen gehoor geeft en naar de Satan luistert, deserteert opnieuw.

Dat moeten wij alle volkeren en ieder, die het maar horen wil, voorhouden. Want de afkondiging van de heilige oorlog in de aanvang der historie, terstond na de val, is van fundamentele betekenis voor de ganse historie daarna. Zij vormt de grondslag voor al het handelen Gods in de geschiedenis der mensheid. Hij wilde, dat de mensheid het leven zou zoeken bij Hem en daarom aan zijn kant de oorlog tegen de Satan zou voeren. Hij wil dat ook nu. Hij handhaaft zijn Woord en de wil ten leven, daarin bekend gemaakt.

Wel bleek later, in de historie, die volgde, dat niet allen het liefdevolle geschenk van de oorlog met Satan, wilden aanvaarden. Maar de afkondiging van de strijd voor de ganse mensheid in de morgen van de wereldgeschiedenis, was een gave van Gods liefde. Daarin openbaarde Hij, dat Hij toch het leven van de mensheid wilde. Die proclamatie geldt nóg en is bepalend voor al Gods handelen met de mensheid. En gezegend is hij, die zich aan Gods kant gezet weet en zijn dienstplicht vervult.

Later heeft de Here over deze strijdopdracht, die van zulk een fundamentele betekenis is voor zijn handelen met de mens, nog veel meer geopenbaard. Hij maakte b.v. bekend, dat één uit de heilige linie, die de strijd aanvaardde, nader: één uit Noachs geslacht, nog nader: één uit Abrahams zaad en uit Davids huis in deze oorlog verzoenend en baanbrekend zou voorgaan. Die éne is gekomen. Onze Here Jezus Christus! Hij heeft de Satan overwonnen. Hij doet door zijn Geest het oorlogsbevel verstaan en opvolgen. Ieder, die gelooft, mag in zijn overwinning delen en in zijn triumftochten meegaan naar zijn toekomst.

Heel de mensheid moet nu opgeroepen worden dit nieuwe Hoofd en deze tweede Adam te volgen. Hij heeft de verzoening bewerkt en de Satan overwonnen. En ieder, die gelooft, mag weten, dat hij aan Gods kant is gesteld en de oorlog des Heren mag voeren achter de Christus aan en met Christus mag meegaan naar de volle vrucht van zijn arbeid, de geredde en vernieuwde kosmos.

God Jahwe heeft later dus nog veel meer geopenbaard over de heilige oorlog, die hij volgens Gen. 3 : 15 afkondigde. Maar de strijd zelf is terstond na de val reeds geproclameerd en aan heel de mensheid opgelegd. Dat was een grondleggende, heel de

historie, die nog komen moest, beheersende liefdedaad Gods. God Jahwe bleef het leven der mensen zoeken in zijn liefde. Hij is de Schenker, Beminnar en Behoeder van het leven! Zo openbaarde Hij zich later aan Israël in de redding uit Egypte en in zijn wonen onder zijn volk, dat Hij heerlijke wetten ten leven had geschonken. Zo betoonde Hij zich ook al bij de schepping en terstond na de val in de proclamatie van de universele heilige oorlog, die Hij tussen Satan met zijn duivelen en de mensheid stelde.

In een volgend artikel moeten wij zien, hoe op het mobilisatiebevel, dat ten leven was, door de mensheid is gereageerd en hoe de wil des Heren ten leven zich heeft doorgezet.

Oegstgeest.

R. Brands.

4) Ds. C. Vonk, „De Voorzeide Leer”, deel Ia, pag. 50, 51. In veel zaken volgen wij deze auteur in dit artikel. 5) Pag. 99. 6) Pag. 280. 7) Dict. Hist. Rev. V.T. Deel I, pag. 200-265. 8) Holwerda, pag. 227, 236, 241. 9) Pag. 263. 10) Pag. 291. 11) Zo noemden de Joden de wet, de 5 boeken van Mozes. 12) Vonk, pag. 8, 9, 11, 12.

BOEKBESPREKING

EEN SPRINGLEVEND BOEKJE VAN 400 JAAR

De Heidelbergse Catechismus 1563-1963

Uitgave van Verband van Evangelisatie comm. van de Geref. Kerken in Nederland, Oudestraat 79, Neede. Drukkerij: J. Boersma Enschede. f 0.50.

Een aardig boekje over de aloude Heidelberg. Van de hand van ds. Vreugdenhil van Zwolle. Van de inhoud krijgt men een indruk als ik de kopjes afdruk: Waar het vandaan komt — Wie er de stoot toe gaf — Wie het schreven — Waarom het nog springlevend is 1 Omdat het zo schriftuurlijk is 2 Omdat het zo persoonlijk is — Wat het te zeggen heeft 1 Mijn enige troost 2 Het ware geloof 3 Nochtans God 4 Amen — Dat het nog lang moge leven.

Er staan heel wat „weetjes” in over Frederik III van de Palts, over Zacharias Ursinus en Caspar Olevianus, die zich aange-naam laten lezen. Merkwaardig is, dat men in Heidelberg als men spreekt over de „oude Heidelberg” niet denkt aan de Catechismus, maar aan de Heidelbergse wijn!

In „Wat het te zeggen heeft” greep ds. Vreugdenhil dunkt mij wel de kern der zaak. Voor mij is de kern van de catechismus de rechtvaardiging van de goddeloze door het geloof alleen. Aangrijpend vind ik een aangehaald gedicht van W. de Mérode:

*Ik vraag niet, dat Gij niet kastijdt,
Ik zal niet klagen, als ik lijd. . . .
Mijn God, dit is het, waar 'k om schrei:
Mijn Vader, wees weer goed op mij!
Neem Gij mijn leven, neem mijn bloed!
Te sterven door Uw hand is goed. . . .
Als Gij mij hoort, hoe 'k tot U schrei:
Mijn Vader, wees weer goed op mij! —
— Toen hoord' ik smekend Jezus' stem:
„mijn Vader, wees weer goed op hem!”
„Geef voor Mijn bloed zijn leven vrij!
Straf al zijn zonden maar aan Mij!”*

Na het doorlezen van dit boekje kwamen twee bedenkingen bij mij op. De eerste is deze: wuift ds. Vreugdenhil de bezwaren tegen de Catechismus ingebracht niet al te gemakkelijk weg? Hij schrijft op blz. 15:

„Men heeft gezegd: die Catechismus is te moeilijk en te ouderwets. Hij staat niet in onze tijd. De zinnen zijn te lang. Ach, nog heel wat meer bezwaren zijn er genoemd.

Maar het wondere is, dat de Catechismus zelf die bezwaren heeft overleefd”.

Ik vraag mij af of dit wel waar is. De schrijver zegt zelf: „Wanneer wij vandaag een Catechismus zouden schrijven, zou deze er anders uitzien. We zouden een andere taal gebruiken en een wat moderner stijl kiezen. . . . De Catechisanten en de leerlingen op school hebben inderdaad wel eens

moeite de woorden te begrijpen en de termen te doorzien. Maar is dat zo erg?”

Ik vind dat wel een beetje erg. Want ds. V. schrijft dan wel: „Er zijn toch leraars en dominees, die de Catechismus kunnen verklaren? En hebben vaders en moeders hier geen taak ten aanzien van hun kinderen?”, maar voor een leerboek voor de jeugd vind ik de taal van voor vier eeuwen toch wel een bezwaar. Voor enige tijd preekte ik over Zondag 52, antw. 128: „Zulks alles bidden wij van U, daarom, dat Gij, als onze Koning en aller dingen machtig, ons alles goeds te geven, de wil en het vermogen hebt, en dat alles, opdat daardoor niet wij, maar uw heilige Naam eeuwiglijk geprezen worde”. De inhoud is prachtig, maar de zinsconstructie voor een jongmens van deze tijd absoluut ondoorzichtig, als ik het wel heb. Dat de behandelde zaken verklaring nodig hebben spreekt vanzelf, maar we moesten toch eigenlijk een catechismus hebben in een taal van vandaag. Zodat de woorden op zichzelf duidelijk waren.

Een tweede bedenking is deze: Is dit boekje wel geschikt voor Evangelisatie? Ik betwijfel dit. Hoe goed het ook is voor hen, die de Catechismus kennen en liefhebben.

H. J. Jager

Eugene A. von Frange: **Creativiteit in het beroep**, Prismaboekje, uitg. Het Spectrum.

Men vraagt zich af waarom dit voortreffelijke werk geen plaats kreeg in de Aula-Reeks of in de serie „Mens en Medemens” van dezelfde uitgeverij. Dit hoogst interessante werkstuk is zowel Duits-ouderwets als Amerikaans-modern. Het bestuderen ervan is niet alleen een literair genoegen maar eist ook een grote mate van denkspanning, die de opmerkzame lezer stellig beloond zal zien. De grondlijn van het betoog is gezond: de mens scheidt niet maar ordent bestaande gegevens of ontdekt tot dusver onbekende verbanden. Ook wordt stelling genomen tegen een lichtvaardig gebruik van woorden als „creativiteit” e.d., welke mode-woorden in advertenties zijn geworden. Wij bevelen dit even kostelijk als „zware” boek hartelijk aan, menigeen die zelf iets moet bedenken (op welk gebied ook) of die leiding moet geven aan speur- en ontwikkelingswerk vindt hier veel van zijn gading: principes om over na te denken, methoden om toe te passen. En men kan er gezond bij blijven, want alle theorie dient hier om tot een betere praktijk te komen. En dat slechts voor vijf kwartjes!

Hart sermoen

Naar aanleiding van ons artikel over De Catechismuspreek belde een echt vriendelijke vriend ons op. En vroeg of we wel wisten dat het engelse woord voor 'preck' niet 'preach' is. We bleken dat te weten: een engelse reverend houdt 's zondags geen 'preach' maar zijn 'sermon'. Alleen: wij bedoelden in ons artikel niet les in engels te geven, maar hadden bij Darwins 'Origin of species' een woordspeling nodig en kwamen via 'The origin of speeches' waar we wezen wilden: bij 'The origin of preaches'. Intussen: dat 'preach' is verouderd: net zo verouderd en nog even verstaanbaar als ons woord 'sermoen'. We gaan 's zondags ter preek. Maar we verstaan nog heel goed wat het betekent, als van de pastor en de pastoorse gezegd wordt:

„Des zondags vóór en na de noen kreeg hij uit dank na elk sermoen van vrouwlief rechts en links een zoen.”

Daarmee zij dit incident besloten.

En nu we het toch over het engels hebben: in ons artikel staat op blz. 310, kolom 3, onder het kopje: 'De tekst lezen!' het woord Fellow-Traveler. Dat moet zijn: Fellow-Traveller.

En nu we bij de drukfouten zijn: op blz. 311, 2e kolom regel 20 staat 'op de plank af'. Dat moet zijn: 'op de klank af'. En in dezelfde kolom staat, regel 26 van onderen: '... als belijdenis des geloofs in hun theologische. . . .'. De laatste drie woorden moeten daar vervallen.

G. Visee

De vraag van Ds. Visee

Het artikel van Ds. Visee (4 jan.) geeft me de gelegenheid tot enige correctie. Genesis brengt telkens de gemoederen in beweging; zelfs de drukker heeft mijn artikel niet met zijn gewone nauwgezetheid gezet! Ook na de correctie bleef één zin verminkt. Ik geef hem nog even in zijn verband: „moeten we vasthouden, dat sterren maar kleine dingen zijn? Met het argument, dat op het congres nogal vaak gebruikt werd, kan het best. Het „actualiteitsprincipe”, de *stelling, dat de wetten van nu altijd voor de schepping hebben gegolden*, die stelling is niet bewezen. Niemand is er toen bij geweest. Niemand is op de maan geweest en bij de sterren. Niemand kan bewijzen, dat de lichtstralen hier net zo aankomen, als ze vandaar vertrokken. Dat moeten we maar aanemen!”

Voor een andere correctie moet ik een „peccavi” laten horen. In het tweede vetgedrukte stuk van Ds. Visee haalt hij mij aan: Daar hebben we m.n. Galilei toch weer op de brandstapel.

Zo is dat heel sterk gezegd, terwijl juist bedoeld was de spits er wat af te halen. In de copij stond nl. niet m.n., maar: m.m. Dat betekent: *mutatis mutandis*, als maar veranderd is, wat anders gezegd moet worden.

Als b.v. Galilei niet op de brandstapel wordt gebracht, maar zo wordt behandeld, dat hij de kerk vaarwel zegt, dan kun je stellen: m.m. gebeurt hier hetzelfde. Helaas is de verzachting door de zetsfout haast in zijn tegendeel verkeerd, en dreef ik daarmee Ds. Visee een angel in het vlees. Die dan ook prompt reageerde: wijs mij plaatsen met pagina's, waar ik op ketterjacht was.

Nu, ik wil hem graag de eer geven, die hem toekomt: hij is niet met weitas en geveer naar het congres getogen. De hulzen van zijn patronen zult U niet op zijn spoor ten congresse vinden.

Wél vind ik de uitspraak van Ds. Visee, ik zal nu niet zeggen „hard”, want Ds. Visee kon niet corrigeren, maar toch gevaarlijk. Hij stond n.b. te spreken op een congres, waar geologen en biologen zaten, die de overtuiging hebben, „dat het heel lang kan hebben geduurd” (pag. 296 Schoolblad) Mensen dus, die bij het dreigend conflict met de natuurwetenschap tegenover Ds. Visee zouden staan. „En als het dan moet, desnoods een kerk zonder mensen, die aan natuurwetenschappen doen op die manier”. De volgende zin pas leidt over naar de gedachte, dat we als kerkmensen die studie maar moeten laten liggen. „De Here heeft ook niet gezegd, dat dat persé moet”. Valt deze studie buiten het „cultuurmandaat”?

Ik kan me nog wel begrijpen, dat een individuele studiosus om het gevaar zijn geloof te verliezen, zó'n studie opgeeft. Hoewel hij de benauwenis dan al niet meer ontlopen kan. Maar of hij niet tevens een opdracht neerlegt?

Die geloofsmoeilijkheid is juist de kern, waar het congres over handelde, en die door dit intermezzo in „OPBOUW” uit het verschieft dreigt te raken. Voor mogelijke verdere discussie schets ik die moeilijkheid nog even in het kort.

Ds. Visee wil voor de interpretatie van Genesis alleen de Schrift gebruiken. Tot het opgeven van een „traditionele” exegetische mag alleen de Schrift nopen. Voor hem staat op Bijbelse grond vast, dat de dagen van Genesis vier en twintig uur duurden: immers pag. 220: „ook de dag en de nacht zijn schepselen Gods”.

Uit dit citaat blijkt, dat voor Ds. Visee die, en ik concludeer: de schepselen in de scheppingstijd de zelfde aard (en duur) hadden, als nu in de „onderhoudingstijd”.

Deze opvatting is nu juist precies het beroemde „actualiteitsprincipe” van de na-

tuurwetenschappen. Maar de geologen enz., die ditzelfde principe van hun kant hantieren, komen aan de hand daarvan tot de conclusie, dat het allemaal „heel lang” heeft geduurd. Zo lang, dat we de dagen van Genesis anders moeten opvatten, dan een tijd van vier en twintig uur. Willen we tenminste niet voor een tegenstrijdigheid komen te staan. En daarom zoeken we (Gereformeerde mensen) naar een oplossing. En daartoe wees ik op de beperkte horizon der eerste hoorders van de Scheppingsopenbaring. Die toch op hun horizon was ingesteld. En natuurlijk de waarheid gaf. Merkwaardig is de term „naakte waarheid”, die Ds. Visee hier gebruikt. Is: „broertje komt van de Here uit de hemel”, ook „naakte waarheid”? Van het antwoord hierop hangt metterdaad af, of het „pleit beslecht” is.

We kunnen toch eindigen met „docta ignorantia”? Dat betekent, dat je bij alle geleerdheid en vol overzicht over de beschikbare gegevens toch niet tot een conclusie kunt komen. Zoals er docta ignorantia is bij het probleem voorbeschikking-menselijke verantwoordelijkheid. Zoals er docta ignorantia zal blijven omtrent de ster van Bethlehem. Hoe kon die voorgaan en stil blijven staan. We weten het niet. De enige gewettigde conclusie is, dat ze klein van omvang was!

Bij zulke docta ignorantia is een factor aanwezig, die wij mensen niet in de greep hebben: de voorbeschikking Gods, de Openbaring door middel van een ster aan de Wijzen.

Doch als twee groepen aanvaardden, dat de schepselen van de scheppingstijd schepselen waren als nu (naar de aard van hun bestaan), dan lijkt het me voor niemand bevredigend hier halt te houden met: docta ignorantia, we weten het niet. Terwijl de één zegt, dat „dagen” 24 uur betekent, de ander, dat „dagen” een aanduiding is om te verwoorden, wat anders voor de hoorders onverstaanbaar zou wezen.

Geloven in zulk een aanpassing van de Openbaring aan de hoorders is toch niet ongeoorloofd of een daad van ongelooft?

Daardoor kan een brug geslagen worden. Zo ziet U de kern weer scherp. Misschien krijgt U nog een vervolg

A. P. Muys

Naschrift:

Uit het stuk van dr. A. P. Muys — waarvoor ik om meer dan één reden wel erkentelijk ben — blijkt weer dat hij zich te weinig rekenschap geeft van de voorvragen. Hij noemt zelf de kwestie van de „aanpassing”. Daarover handelde ik in mijn artikelenreeks in De Reformatie 1953 „Over het z.g.n. antropomorphe spreken Gods in de Heilige Schrift”.

Voorts: ik sprak niet vanuit een of ander actualiteits beginsel, maar gaf voor mijn exegetische van „dag” en „nacht” in Genesis 1 een eenvoudige exegetische grond. Als dr. Muys zich nu eerst t.o.v. mij eerst en dan t.o.v. Genesis houdt aan wat er stáát is er al veel gewonnen.

G. Visee

KRITISCHE KRABBEL

De blauwe plek.

Uw Frater is maar een dorpsmannetje en leest daarom een streekblad. Dat overigens in Nederland enig is in zijn soort. Want het geeft ook stukjes in een vreemde taal. Niet in dialect, zoals Gronings of Brabants, nee, in een echte taal.

In zo'n stukje werd verteld over een oud mannetje, dat bij Spannenburg in de bus stapte. Dat is een bekend overlaadstation van onze bussen. Die er trouwens zijn mogen!

Het mannetje zat al een poosje in de bus. Het was eigenlijk al tijd voor vertrek. Maar bij ons hebben we nog niet zoveel haast. Daar komt de chauffeur, slaat meteen de motor aan, start en vliegt de bocht door, de brughelling op. Voor ons oude mannetje was deze vlotte afwerking al te vlug. Hij werd van zijn bankje gezwiept en kwam op zijn posterior terecht in het middenpad.

Wat doe je dan? Schelden: „Jij kunt niet rijden”. En de chauffeur gaf hem een portie terug: „Jij kunt niet zitten”. Ondertussen ging de bus volgas verder, nogal springerig, moet ik zeggen. Zodat de oude man geen kans kreeg om weer overeind te komen. Daarom bleef hij vanaf zijn zitplaats het refrein mopperen: „Zal ik niet kunnen zitten? Zal ik niet kunnen zitten?” Nu, hij kon niet eens anders!

Daarmee was het verhaal voor Frater niet uit. Want nadat hij smakelijk gelachen had om het dwaze mannetje, zat hij ook in de bus. Zijn chauffeur kwam ook telaat, zijn bus trok ook snel op en ging meteen wat fors door de bocht. U raadt de rest: Frater schoot ook van zijn plaats en hing tussen de banken.

Omdat hij de vreemde taal in zijn streekblad lezen kan, zag hij het grappige van het geval en kon er om lachen. Wat de chauffeur trouwens ook deed.

Maar een blauwe plek „op de voet”, zoals men in de streek van het blad zegt, hield hij er toch maar van over. En zulke lichte verstoringen van het welbehagen brengen de mens vaak in een nadenkende stemming en een beetje aan het mijmeren.

Wat lachen we gauw om een ander, terwijl we zelf ook belachelijk zijn. Wat hebben we dikwijls kritiek op anderen, en op onszelf is er toch ook heel wat aan te merken.

Zo gaat het ook op kerkelijk erf. „Je kunt je stuur niet houden”, zegt de een, „je bent niet rechtzinnig”. En de ander repliceert: „Jij bent niet ordelijk, je houdt je niet aan je geordende plaats en de goede weg.” „Ik zal niet ordelijk wezen?”, is de ongeveinsde verontwaardiging weer. En ondertussen is de kerkweg voor velen versperd.

Zou een buitenstaander ons kerkelijk getwist niet heel vaak zó zien? En weten wij zelf niet, dat er dikwijls niets achter zit dan boosheid over een kleinigheidje?

Frater.

PERSSCHOUW

HET WONDER VAN BATAKLAND II.

De kerk van het volk

Nog met een ander feit werden de zendelingen geconfronteerd. In het jaar 1866 telde men in Batakland 52 christenen; na 15 jaar stond praktisch Batakland voor de zending open. Het werk kon niet meer „met de hengel” gedaan worden, zelfs „de netten scheurden”. De macht van het heidendom was gebroken. Nommensen schreef naar Barmen: „Overal vraagt men om onderwijzers en zendelingen. Weliswaar niet uit direkt verlangen naar het Woord Gods, maar omdat zij daarin een soort waarborg voor vrede

en welvaart zien. Het is hier bijna als in de tijd van Karel de Grote in Duitsland.” Vooruitgang en christendom werden bijna geïdentificeerd. Maar mocht men de mensen die aan de deuren van de kerken klopten terugwijzen? Nommensen schreef: „Er is slechts deze éne mogelijkheid: de deuren van de kerk wijd openzetten en het gehele Batakvolk zo snel mogelijk onder de verkondiging van het Evangelie brengen, om ze zo aan de invloed van de Islam te onttrekken. De diepere fundering in de waarheden van het Christendom is het werk dat daarna moet worden gedaan.”

De „Rheinische Mission” trok de konsekventie: Na 50 jaar zendingsarbeid telde men in Batakland 40 zendingsposten: 300 filiaalposten en 55 geordende zendelingen. Het getal der christe-

nen bedroeg ongeveer 104.000. Sumatra was het dichtst bezette zendingsveld van de „Rheinische Mission”. En de vrucht bleef niet uit. Men kan zonder overdrijving zeggen: hier in Batakland werd een volk tot kerk. En deze kerk des volks groeide. Zij groeide ook toen verder, toen in het jaar 1940 de zendelingen van de „Rheinische Mission” het land moesten verlaten. Toen telde de Batakkerk 380.000 leden. Nu vertelt ons de statistiek dat er 800.000 christenen in Noord-Sumatra zijn. Een volkskerk met haar kracht en haar zwakheden, een volkskerk geboren uit een missionaire noodsituatie, die de zendelingen en het volk duidelijk geen andere keus liet. Dat echter uit een gechristianiseerd volk een christelijke kerk zou groeien was en bleef een opdracht, die zich zeer spoedig aan de zending en de Batakse predikers opdrong.

Uit de wijidheid naar de engte

In 1930 was het centrale gebied van Batakland, ook Silindung voor ongeveer 90 pct. christelijk. Zuiver van de buitenkant bekeken kon „het grote waagstuk” als gelukt worden beschouwd. Niet de gebeds-trommels en niet de wervende roep van de mohammedaanse voorbidders beheersen momenteel Batakland. Uit meer dan 1000 kerken zingen zondag aan zondag van Angkola tot Karoland en van Simsim tot Purba de klokken de lof des Heren. Het zou frivool zijn met het oog op deze situatie het bestaan van de Batakkerk uitsluitend menselijk als het resultaat van een strategische overweging van de pioniers en hun opvolgers te beschouwen. Dat de wedloop met de mohammedaanse zendboden daarop uitliep dat momenteel de Batakkerk een stevige wig vormt tussen de mohammedaanse blokken is een wonder van God. Het is een feit, dat ook in Batakland „Jezus overwinde over land en zee” is geschreden en nog schrijdt! Het kan er ook niet om gaan de zendelingen in de rubrieken „piëtistisch” of „niet-piëtistisch” onder te brengen en daarnaar hun arbeid en c.q. hun resultaten te waarderen. Het is zonder meer duidelijk, dat b.v. Nommensen een geestelijk kind van de opwekkingsbeweging was, en met hem waren dat wel de meeste zendelingen en zusters tot in de twintigste eeuw toe. Deze mannen zagen zich evenwel geconfronteerd met een feitelijke situatie, welke niet in hun concept voorkwam! Zij stelden met dankbaarheid vast, welke grote kansen God hun op Sumatra had gegeven. Het volk was kerk geworden, bezocht in menigten de kerkdiensten. De mensen kwamen onder het woord en werden daarmee dagelijks opnieuw het voorwerp van de gelegenheid Gods. Wij willen deze positieve faktor van een volkskerk niet onderschatten. Noteren we momenteel in Duitsland een gemiddeld kerkbezoek van ongeveer 5 pct. van alle gedoopte gemeenteleden — in Batakland bedraagt tot op vandaag het gemiddelde kerkbezoek ongeveer 50 pct. van de leden der kerk, ook in de steden. Bezoekers die het land doorreisden, vertellen van soms overvolle kerken, vertellen ervan, hoe hier en daar een aantal kerkdiensten achter elkaar moet worden gehouden. En de blanke zendelingen, die nu in het land werkzaam zijn, spreken steeds weer van de grote mogelijkheden om daar het woord te verkondigen, juist omdat grote massa's nog onder het woord komen.

Maar — de vrucht van de zending en haar problematiek liggen dicht bij elkaar. Overal ging en gaat men naar de kerk, „omdat de volksgeenoot ook gaat”. De hoofden maakten het begin en hun volgelingen gingen achter hen aan. Blanke zendelingen en Batakse evangelisten doorzagen reeds spoedig de dominerende kerkelijke oppervlakkigheid. Telkens weer ontdekte de een of de andere, dat christelijke gewoonte en zede niet toereikend zijn, en dat de stevige toepassing van kerkelijke tucht nog geen maatstaf is voor het geestelijke leven van een gemeente. Na de arbeid in de breedte moest de arbeid in de diepte beginnen. Zo gaf Johannes Warneck — de in theologisch opzicht meest betekende ephorus (= een soort bisschop) van de Batak-kerk —, de grote verdere van de volkskerkidee, in de twintig jaren het parool uit voor de zendingsarbeid: „Uit de wijidheid naar de engte, uit de breedte naar de diepte, uit de verte naar de nabijheid.”

En thans is het moment aangebroken de Batakse predikanten en evangelisten te gedenken. Het behoort tot de allerbeste wat de pioniers onder de zendelingen voor de Batakse christenen gedaan hebben, dat zij van het begin af aan de vorming van een stand van Batak-predikanten hebben aangepakt. De vrucht van de zending had wat het getal betreft nooit zo groot kunnen zijn, als er niet de Batakse predikanten, leraars en evangelisten waren geweest. Terwijl de zendelingen voor het overgrote deel — in ieder geval in de latere jaren — met de taak van leiding en bestuur waren belast, moesten hun Batakse medewerkers uiteindelijk de geestelijke dienst in de gemeenten verrichten. En juist bij die arbeid in de diepte verrichten de Batakkers een ongewone waardevolle dienst. Zo b.v. de evangelist en bijbelkolporteur Laban of de evangelist Immanuel en de blinde Bartimeus. Zo de evangelisten ds.

Tyrannus Hasibuan en ds. Justinus Sihombing, de tegenwoordige ephorus van de Batakkerk.

Wie over de Batakkerk en haar geestelijke gestalte spreken wil, kan één ding niet voorbijgaan: tot in onze dagen staan de vrouwen in het midden van het kerkelijke leven. Sedert de uitzending van de Engelse zendeling Esther Needham door de „Rheinische Mission” besteedde men aan de zendingsarbeid onder de vrouwen bijzondere zorg. Men moet hier veel namen noemen: de zendingszusters Lisette Niemann en Frieda Lau, de onvergetelijke leraressen van de Batakse vrouwen. Maar nog veel belangrijker is de dienst van de vele ongenoemde Batakse vrouwen, die tot in onze dagen de zielzorgsters van haar vrouwelijke volksgenoten zijn. Er is in Batakland geen eigenlijk georganiseerde vrouwenhulp, maar er zijn wel de „Donderdag-vrouwen”. Waar ook maar een Batakse gemeente is, in de grote steden of in het dorp in het oerwoud, op iedere donderdag komen de vrouwen in haar samenkomsten bij elkaar. Veelal worden deze samenkomsten geleid door bijbelvrouwen, een groep medewerkers welke betekenis voor de Batakkerk niet gauw overschat kan worden. En in het midden staat daar de voorbede en het de arbeid dragende gebed, een van de sterkste machten van de kerk die uit „de wijidheid naar de engte” wil gaan.

Er is in Batakland nooit een massale bekering geweest zoals b.v. de opwekkingsbeweging van de „grote boete” op Nias. Maar hier en daar kon men vanaf het jaar 1923 een los komen uit de verstarring van de vormen ener volkskerk constateren. Voor het overige kan een opwekking niet gedirigeerd, niet gemaakt worden. Zij kan geschonken worden aan een kerk die om de Heilige Geest bidt. De Heilige Geest die alleen in staat is het echte van het onechte te scheiden en de harten te vernieuwen. Dit evenwel is het eigenlijke doel van alle zendingsarbeid: dat de mensen een nieuw hart wordt geschonken, een hart dat bereid is Christus na te volgen, na te volgen in de gemeenschap der broeders. Zo alleen komt er de kerk. (So allein wird Kirche.)

Weg naar de zelfstandigheid

De tweede wereldoorlog brak uit. De golven ervan sloegen ook over naar Indonesië. De Duitse zendingsarbeiders werden gevangen genomen. Onder hen ook der ephorus van de Batakkerk Dr. Ernst Verwiebe. Op 10 en 11 juni 1940 kwam in Sipoholon een buitengewone synode van de Batakkerk samen. Een nieuwe ephorus werd gekozen en naar werd verwacht viel de keuze op een Batakker. Een tientallen jaren geduurd hebbende ontwikkeling vond daarmee haar afsluiting.

Sedert de overgang van de 18de naar de 19de eeuw was het vragen van de Batakkerk om zelfstandigheid niet meer verstomd. Hier behoeft niet vermeld te worden welke motieven hierbij zoal een rol hebben gespeeld. Feit is in ieder geval, dat het dringen naar zelfstandigheid hoe langer hoe minder onderdrukt kon worden. Ver vooruitziend eiste Johannes Warneck in 1934: „Wij moeten van de jonge kerk iets verwachten, geeft de gemeenten nu de gewenste vrijheid!” Voorzichtige stappen waren reeds in de kerkorde van 1930 voorzien. Zij waren ten dele reeds gedaan: In de leiding der kerk zaten naast drie blanke missionarissen zeven Batakkers. Maar steeds bleef de ephorus een blanke, en de „deputatie” in Barmen behield zich het recht voor zijn verkiezing goed te keuren. Een revisie was voor het jaar 1940 geprojecteerd. Maar hiertoe kwam het niet meer. De politieke gebeurtenissen drongen tot een oplossing die in principe reeds lang genomen had moeten worden. Speciaal velen uit de jongere generatie onder de zendelingen in de dertiger jaren — niet in de laatste plaats ephorus Dr. Verwiebe — verstonen de tekenen des tijds. Over het geheel genomen moet evenwel vastgesteld worden dat er geen twijfel aan bestond of óók de missionarissen op Sumatra waren op enkele uitzonderingen na „patriarchen”. Dat wil zeggen: zij waren „vaders”, evenals de „hooggeachte Vaders der deputatie” in Barmen. Zij handelden als vaders die voor hun kinderen alleen maar het beste begeerden. Maar in ieder geval regeerden zij ook als vaders, die het moment waarop de zoon volwassen wordt niet onderkennen! Het is buiten kijf, dat het aanzien zowel van de „deputatie” als ook van vele zendelingen op Sumatra, om de Batakkerk de onbeperkte zelfstandigheid te geven, geboren werd uit de zorg dat de Batakse predikanten en leken nog niet opgewassen waren tegen de taak van het leiden der kerk. Maar de volwassen zoon vroeg met nadruk om het hem toekomende erfdel en wat de zending niet bereid was hem onbeperkt te verlenen dwongen haar de omstandigheden af. En wat in 1930 nog door Warneck als „geschenk van de „Rheinische Missions-Gesellschaft” aan de Batakkerk werd aangeduid, werd zeker door vele zendingsmensen juist in 1940 als zodanig ervaren, namelijk de relatieve c.q. volledige zelfstandigheid der Batakkerk.

Theodor Müller-Krüger schrijft terecht in zijn bijdrage in het Gedenboek dat naar aanleiding van het 100 jarig jubileum van de Batakkerk verscheen: „Van Zendingveld tot zelfstandige

kerk” het volgende: „Het klinkt een beetje grootmoedig, alsof men zich een bijzonder belangrijk privilege, namelijk de onbeperkte hoogste leiding in de kerk van het hart gescheurd had. . . . Neen, hier mocht geen sprake zijn van een geschenk, maar van het stellen van de volwassen zoon in de rechten van zijn mondigheid.” In de betrekkingen van de „Rheinische Mission” tot de Batakkerk was de tijd van het patriarchalisme voorbij, ook al verzekeren tot op heden Batakse bezoekers ons, dat de Batakkerk de „Rheinische Mission” als haar moeder beschouwt.

De weg van het patriarchalisme tot de broederschap heeft de Rheinische Mission na de tweede wereldoorlog bewust betreden en haar medewerkers die momenteel in Batakland werkzaam zijn, brengen dat in hun dagelijkse dienst in praktijk. Omdat er historisch gezien een verband is geweest tussen kolonialisme en zending, is het begrijpelijk, als b.v. de leider van de Batakse zendingsarbeid in een bijdrage voor het zo juist genoemde boek onder het opschrift: „Missionaris of medewerker?” vaststelt: „Ofschoon de Batakkerk door haar zendingsvereniging ook medewerkers in de dienst naar Mentawai zendt, noemt ze die niet missionarissen, maar eenvoudig medewerkers.” Heel in het algemeen verlangt hij, dat het begrip „missionaris” in de plaats zal komen van dat van „mede-arbeider”, die, van wáár ook maar, tot medearbeid in een kerk zonden wordt. Want „het woord „missionaris” heeft de bijsmaak dat het daarbij niet gaat om een zelfstandige kerk.” (Wordt vervolgd)

KERKNIEUWS

NAAR EEN EIGEN TEHUIS!

De erelijst!

Wij beginnen met een bijzondere vermelding. Dit betreft niet een kerk binnen onze landsgrenzen, doch de enige daarbuiten, welke toch tot het koninkrijk behoort. Dit is de kerk van Curaçao. Dat de daar verblijvende broeders en zusters een grote belangstelling hebben voor onze actie was reeds bekend. Toen wij echter bericht ontvingen, dat een gehouden inzameling voor het tehuis maar liefst f 650,— had opgebracht, konden geen woorden worden gevonden om op juiste wijze te bedanken. Het is een bedrag van ongeveer f 10,— per ziel. Deze daad moet de kerken welke tot heden verstek lieten gaan toch aanspreken!

Broeders, ambtsdragers, mogen wij nu ook op Uw medewerking rekenen?

Welke kerken mogen we verder aan de lijst toevoegen? Hier volgen ze: **tweemaal het gevraagde bedrag** werd ontvangen van de kerk van **Veendam**.

Het **gevraagde bedrag** werd overgemaakt door de kerk van: Amersfoort-West; Amsterdam-Zuid; Arnhem; Bedum; Beverwijk; Breda; Buitenpost; Deventer; Driebergen-Rijsenburg; Ennematil; Hoogeveen; Kommerzijl; Meppel; Mijdrecht; Ulrum; Utrecht-Centrum; Voorburg; Winsum-Obergum.

En nu de jeugd!

De kwartjesactie Gereformeerde Scholen. **Uloscholen:** Rotterdam f 204,06; Zuidhorn f 822,— (!); Rijswijk f 277,—. **Lagere Scholen:** Bergentheim f 141,63; Drachten f 75,—; Uithuizermeeden f 75,75; Hoogeveen (ouderavond) f 166,52; Rotterdam f 70,10.

Kerstfeestvieringen: Waardhuizen f 16,—; Zuidlaren f 51,10; Winsum f 53,41; Vlissingen f 30,55; Axel f 92,—.

Gereformeerde Jeugdvereniging Haarlem f 501,85; Ring Leens e.o. f 28,—.

Vorig jaar april mochten wij Nico als een toekomstige buurman van het tehuis begroeten. Wij mochten van hem weer een gift ontvangen; een van f 20,—.

„Voor de jeugd, door de jeugd”, (provincie Groningen) heeft van de reeds ontvangen bedragen f 100,— persoonlijk overhandigd; toegezegd werd dat het resterende bedrag op de postrekening zal worden overgemaakt.

Verder . . .

Ontvangsten werden: 3 obligaties van de kerk van Overschie; 2 van de kerk van Rotterdam-Centrum; een gift van f 1.000,— en vele andere. In Hattem werden duizend nieuwjaarskaarten verkocht — opbrengst f 60,—. De actie in Zwijndrecht bracht f 846,16 op.

De broeders en zusters van Breukelen, Assen en Zuidhorn, waar gesproken werd over het werk van de Stichting, hebben de spreker niet met lege handen laten vertrekken.

We moeten weer verder. Zullen we dit jaar de eindstreep halen? Te veel gevraagd?

Over de eerste veertien dagen van dit pas begonnen jaar werd ontvangen

van de kerken f 8.193,28
van particulieren - 5.776,66

Totaal: f 13.969,94!!

Collecten en giften kunnen worden overgemaakt op postrekening nr. 52325 t.n.v. de Stichting Geref. Kinderbescherming te Ede.